

ശ്രീഃ  
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ  
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ  
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ഷഷ്ഠസ്കന്ധേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ॥

*This document has been prepared by*

*Sunder Kidāmbi*

*with the blessings of*

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

*His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam*

ശ്രീഃ  
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ  
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ  
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ  
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം  
॥ ഷഷ്ഠാസ്കന്ധേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ॥

രാജോവാച

ദേവാസുരന്യുണാം സർഗോ  
നാഗാനാം മൃഗപക്ഷിണാം ।  
സാമാസികസ്ത്വയാ പ്രേക്ഷതോ  
യസ്തു സ്വായംഭുവേന്തരേ ॥ 1 ॥

തസ്യൈവ വ്യാസമിച്ഛാമി ജ്ഞാതും തേ ഭഗവൻ യഥാ ।  
അനുസർഗം യയാ ശക്ത്യാ സസർജ ഭഗവാൻ പരഃ ॥ 2 ॥

സുത ഉവാച

ഇതി സമ്പ്രശ്നമാകർണ്യ രാജർഷേർബാദരായണിഃ ।  
പ്രതിനന്യ മഹായോഗീ ജഗാദ മുനിസത്തമാഃ ॥ 3 ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

യദാ പ്രചേതസഃ പുത്രാ ദശ പ്രാചീനബർഹിഷഃ ।  
അന്തഃസമുദ്രാദുന്മഗ്നാ ദദൃശുർഗാം ദ്രുമൈർവൃതാം ॥ 4 ॥

ദ്രുമേഭ്യഃ ക്രൂഡ്യമാനാസ്തേ തപോദീപിതമന്യവഃ ।  
മുഖതോ വായുമഗ്നിം ച സസൃജുസ്തദ്രിധക്ഷയാ ॥ 5 ॥

താഭ്യാം നിർദ്വഹ്യമാനാംസ്താനുപലഭ്യ കുരുദ്വഹ ।  
രാജോവാച മഹാൻ സോമോ മന്യുഃ പ്രശമയന്നിവ ॥ 6 ॥

മാ ദ്രുമേഭ്യോ മഹാഭാഗാ ദീനേഭ്യോ ദ്രോഗ്ധുമർഹഥ |  
വിവർധയിഷവോ യുയം പ്രജാനാം പതയഃ സ്മൃതാഃ || 7 ||

അഹോ പ്രജാപതിപതിർഭഗവാൻ ഹരിരവ്യയഃ |  
വനസ്പതീനോഷധീശ്ച സസർജ്ജോർജമിഷം വിഭുഃ || 8 ||

അന്നം ചരാണാമചരാ ഹൃപദഃ പാദചാരിണാം |  
അഹസ്താ ഹസ്തയുക്താനാം ദ്വിപദാം ച ചതുഷ്പദഃ || 9 ||

യുയം ച പിത്രാൻവാദിഷ്ടാ ദേവദേവേന ചാനഘാഃ |  
പ്രജാസർഗായ ഹി കഥം വൃക്ഷാൻ നിർദഗ്ധുമർഹഥ || 10 ||

ആതിഷ്ഠത സതാം മാർഗം കോപം യച്ഛത ദീപിതം |  
പിത്രാ പിതാമഹേനാപി ജുഷ്ടം വഃ പ്രപിതാമഹൈഃ || 11 ||

തോകാനാം പിതരൗ ബന്ധു  
ദൃശഃ പക്ഷ്മ സ്ത്രിയാഃ പതിഃ |  
പതിഃ പ്രജാനാം ഭിക്ഷുണാം  
ഗൃഹ്യജ്ഞാനാം ബുധഃ സുഹൃത് || 12 ||

അന്തർദേഹേഷു ഭൂതാനാമാത്മാസ്തേ ഹരിരീശ്വരഃ |  
സർവം തദ്ധിഷ്ണുമീക്ഷധ്യമേവം വസ്തോഷിതോ ഹൃസൗ || 13 ||

യഃ സമുത്പതിതം ദേഹ ആകാശാൻമന്യുമുൽബണം |  
ആത്മജിജ്ഞാസയാ യച്ഛേത് സ ഗുണാനതിവർതതേ || 14 ||

അലം ദഗ്ധൈർദ്രുമൈർദീനൈഃ ഖിലാനാം ശിവമസ്തു വഃ |  
വാർക്ഷീ ഹ്യേഷാ വരാ കന്യാ പത്നീത്വേ പ്രതിഗൃഹ്യതാം || 15 ||

ഇത്യാമന്തര്യ വരാഭോഹാം കന്യാമാപ്സരസീം നൃപ |  
സോമോ രാജാ യയൗ ദത്ത്വാ തേ ധർമ്മേണോപയേമിരേ || 16 ||

തേഭ്യസ്തന്ത്യാം സമഭവദൃക്ഷഃ പ്രാചേതസഃ കില |  
യസ്യ പ്രജാവിസർഗേണ ലോകാ ആപുരിതാസ്ത്രയഃ || 17 ||

യഥാ സസർജ ഭൂതാനി ദക്ഷോ ദുഹിത്യവത്സലഃ |  
രേതസാ മനസാ ചൈവ തന്മമാവഹിതഃ ശൃണു || 18 ||

മനസൈവാസൃജത്പൂർവം പ്രജാപതിരിമാഃ പ്രജാഃ |  
ദേവാസുരമനുഷ്യാദീന്നഭഃസ്ഥലജലൗകസഃ || 19 ||

തമബൃംഹിതമാലോക്യ പ്രജാസർഗം പ്രജാപതിഃ |  
വിന്ധ്യപാദാനുപവ്രജ്യ സോഽചരദ് ദുഷ്കരം തപഃ || 20 ||

തത്രാഘമർഷണം നാമ തീർഥം പാപഹരം പരം |  
ഉപസ്ഥ്യശ്യാനുസവനം തപസാതോഷയദ്ധരിം || 21 ||

അസ്തൗഷീദ്ധംസഗുഹ്യേന ഭഗവന്തമധോക്ഷജം |  
തുഭ്യം തദഭിധാസ്യാമി കന്യാതുഷ്യദ് യതോ ഹരിഃ || 22 ||

പ്രജാപതിരുവാച  
നമഃ പരായാവിതമാനുഭൂതയേ  
ഗുണത്രയാഭാസനിമിത്തബന്ധവേ |  
അദ്യഷ്ടധാമ്നേ ഗുണതത്ത്വബുദ്ധിഭി -  
ർനിവൃത്തമാനായ ദധേ സ്വയംഭുവേ || 23 ||

ന യസ്യ സഖ്യം പുരുഷോഽവൈതി സഖ്യഃ  
സഖാ വസൻ സംവസതഃ പുരേസ്ഥിൻ |  
ഗുണോ യഥാ ഗുണിനോ വ്യക്തദൃഷ്ടേ -  
സ്തസ്ഥൈ മഹേശായ നമസ്കരോമി || 24 ||

ദേഹോഽസവോഽക്ഷാ മനവോ ഭൂതമാത്രാ  
നാത്മാനമന്യം ച വിദുഃ പരം യത് |

സർവം പുമാൻ വേദ ഗുണാംശു തജ്ജ്ഞോ  
ന വേദ സർവജ്ഞമനന്തമീഡേ || 25 ||

യദോപരാമോ മനസോ നാമരൂപ -  
രൂപസ്യ ദൃഷ്ടസ്തമൃതിസമ്പ്രമോഷാത് |  
യ ഞ്ഞയതേ കേവലയാ സ്വസംസ്ഥയാ  
ഹംസായ തസ്തൈ ശുചിസദ്മനേ നമഃ || 26 ||

മനീഷിണോഽന്തർഹൃദി സന്നിവേശിതം  
സ്വശക്തിഭിർനവഭിശ്ച ത്രിവൃദ്ഭിഃ |  
വഹ്നിം യഥാ ദാരുണി പാഞ്ചദശ്യം  
മനീഷയാ നിഷ്കർഷന്തി ഗുഡം || 27 ||

സ വൈ മമാശേഷവിശേഷമായാ -  
നിഷേധനിർവാണസുഖാനുഭൂതിഃ |  
സ സർവനാമാ സ ച വിശ്വരൂപഃ  
പ്രസീദതാമനിരൂക്താത്മശക്തിഃ || 28 ||

യദ്യന്നിരൂക്തം വചസാ നിരൂപിതം  
ധിയാക്ഷഭിർവാ മനസാ വോത യസ്യ |  
മാ ഭൂത് സ്വരൂപം ഗുണരൂപം ഹി തത്തത്  
സ വൈ ഗുണാപായവിസർഗലക്ഷണം || 29 ||

യസ്മിൻ യതോ യേന ച യസ്യ യസ്തൈ  
യദ് യോ യഥാ കുരുതേ കാർയതേ ച |  
പരാവരേഷാം പരമം പ്രാക് പ്രസിദ്ധം  
തദ് ബ്രഹ്മ തദ്ധേതുരനന്യദേകം || 30 ||

യച്ഛക്തയോ വദതാം വാദിനാം വൈ  
വിവാദസംവാദഭൂവോ ഭവന്തി |

കുർവന്തി ചൈഷാം മുഹൂരാത്മമോഹം  
തസ്മൈ നമോന്യന്തഗുണായ ഭൂമ്നേ || 31 ||

അസ്തീതി നാസ്തീതി ച വസ്തുനിഷ്ഠയോ -  
രേകസ്ഥയോർഭിന്നവിരുദ്ധധർമയോഃ |  
അവേക്ഷിതം കിഞ്ചന യോഗസാംഖ്യയോഃ  
സമം പരം ഹ്യനുകൂലം ബൃഹത്തത് || 32 ||

യോന്യുഗ്രഹാർഥം ഭജതാം പാദമുല -  
മനാമരുപോ ഭഗവാനനന്തഃ |  
നാമാനി രൂപാണി ച ജൻമകർമ്മഭി -  
ർഭേജേ സ മഹ്യം പരമഃ പ്രസീദതു || 33 ||

യഃ പ്രാക്യതൈർജ്ഞാനപഥൈർജനാനാം  
യമാശയം ദേഹഗതോ വിഭാതി |  
യമാനിലഃ പാർഥിവമാശ്രിതോ ഗുണം  
സ ഈശ്വരോ മേ കുരുതാൻമനോരഥം || 34 ||

ശ്രീശുക ഉവാച  
ഇതി സ്തുതഃ സംസ്തുവതഃ സ തസ്മിന്നഘമർഷണേ |  
ആവിരാസീത് കുരുശ്രേഷ്ഠ ഭഗവാൻ ഭക്തവത്സലഃ || 35 ||

കൃതപാദഃ സുപർണാംസേ പ്രലംബാഷ്ടമഹാഭുജഃ |  
ചക്രശംഖാസിചർമേഷുധനുഃപാശഗദാധരഃ || 36 ||

പീതവാസാ ഘനശ്യാമഃ പ്രസന്നവദനേക്ഷണഃ |  
വനമാലാനിവിതാംഗോ ലസച്ഛ്രീവത്സകൗസ്തുഭഃ || 37 ||

മഹാകിരീടകടകഃ സ്ഫുരൻമകരകുണ്ഡലഃ |  
കാഞ്ച്യംഗുലീയവലയനുപുരാംഗദഭൂഷിതഃ || 38 ||

ത്രൈലോക്യമോഹനം രൂപം ബിഭ്രത് ത്രിഭുവനേശ്വരഃ |  
വൃതോ നാരദനന്ദാദൃഃ പാർഷ്വദൈഃ സുരയുമപൈഃ || 39 ||

സ്തുതയമാനോഽനുഗായദ്ഭിഃ സിദ്ധഗന്ധർവചാരണൈഃ |  
രൂപം തന്മഹദാശ്ചര്യം വിചക്ഷ്യാഗതസാധ്യസഃ || 40 ||

നനാമ ദണ്ഡവദ് ഭൂമൗ പ്രഹൃഷ്ടാത്മാ പ്രജാപതിഃ |  
ന കിഞ്ചനോദീരയിതുമശക്ത് തീവ്രയാ മുദാ |  
ആപൂരിതമനോദ്യാരെർഹ്രദിന്യ ഇവ നിർത്ഥരൈഃ || 41 ||

തം തഥാവനതം ഭക്തം പ്രജാകാമം പ്രജാപതിം |  
ചിത്തജ്ഞഃ സർവഭൂതാനാമിദമാഹ ജനാർദനഃ || 42 ||

ശ്രീഭഗവാനുവാച  
പ്രാചേതസ മഹാഭാഗ സംസിദ്ധസ്തപസാ ഭവാൻ |  
യച്ഛുദ്ധയാ മത്പരയാ മയി ഭാവം പരം ഗതഃ || 43 ||

പ്രീതോഽഹം തേ പ്രജാനാഥ യത്തേഽന്യോദ്ബൃംഹണം തപഃ |  
മമൈഷ കാമോ ഭൂതാനാം യദ് ഭൂയാസുർവിഭൂതയഃ || 44 ||

ബ്രഹ്മാ ഭവോ ഭവന്തശ്ച മനവോ വിബുധേശ്വരഃ |  
വിഭൂതയോ മമ ഹ്യേതാ ഭൂതാനാം ഭൂതിഹേതവഃ || 45 ||

തപോ മേ ഹൃദയം ബ്രഹ്മംസ്തനുർവിദ്യാ ക്രിയാഽക്യതിഃ |  
അംഗാനി ക്രതവോ ജാതാ ധർമ ആത്മാസവഃ സുരഃ || 46 ||

അഹമേവാസമേവാഗ്രേ നാൻയത് കിഞ്ചാന്തരം ബഹിഃ |  
സംജ്ഞാനമാത്രമവ്യക്തം പ്രസുപ്തമിവ വിശ്വതഃ || 47 ||

മയ്യനന്തഗുണേനന്തേ ഗുണതോ ഗുണവിഗ്രഹഃ |  
യദാഽഽസീത്തത ഏവാദ്യഃ സ്വയംഭൂഃ സമഭൂദജഃ || 48 ||

സ വൈ യദാ മഹാദേവോ മമ വീരയോപബൃംഹിതഃ |  
മേനേ ഖിലമിവാത്മാനമുദ്യതഃ സർഗകർമ്മണി || 49 ||

അഥ മേന്ദിഹിതോ ദേവസ്തപോത്ഥപൃത ദാരുണം |  
നവ വിശ്വസൃജോ യുഷ്മാൻ യേനാദാവസൃജദ്വിഭുഃ || 50 ||

ഏഷാ പഞ്ചജനസ്യാംഗ ദുഹിതാ വൈ പ്രജാപതേഃ |  
അസിക്നീ നാമ പത്നീത്വേ പ്രജേശ പ്രതിഗൃഹ്യതാം || 51 ||

മിമുനവ്യവായധർമ്മസ്ത്വം പ്രജാസർഗമിമം പുനഃ |  
മിമുനവ്യവായധർമ്മിൺയാം ഭൂരിശോ ഭാവയിഷ്യസി || 52 ||

ത്വത്തോഽധസ്താത് പ്രജാഃ സർവാ മിമുനീഭൂയ മായയാ |  
മദീയയാ ഭവിഷ്യന്തി ഹരിഷ്യന്തി ച മേ ബലിം || 53 ||

ശ്രീശുക ഉവാച  
ഇത്യുക്ത്വാ മിഷതസ്തസ്യ ഭഗവാൻ വിശ്വഭാവനഃ |  
സ്വപ്നോപലബ്ധാർഥ ഇവ തത്രൈവാനന്തർഭയേ ഹരിഃ || 54 ||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം  
ഷഷ്ഠാർക്കസ്തോത്രം ചതുർഥോദ്ധ്യായഃ ||